

Gençlerin Aile ve Evlilik Kurumuna Yaklaşımlarının Sosyolojik Analizi: Pamukkale Üniversitesi Örneği

*Sociological Analysis of Young People's Approaches to Institutions of Family and Marriage:
Pamukkale University Sample*

Zuhal ÇİÇEK
Pamukkale Üniversitesi Fen-
Edebiyat Fak. Sosyoloji Bölümü
Cicek.zuhal@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9746-225X>

Makale Başvuru Tarihi : 25.12.2021
Makale Yayın Tarihi : 31.01.2022
Makale Türü : Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Aile,
Evlilik,
Üniversite
Gençliği

ÖZET

Bu çalışmada, gençlerin aile ve evlilik kuruma yönelik yaklaşımları toplumsal değişme ekseninde analiz edilecektir. Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Denizli, Pamukkale Üniversitesinde farklı fakültelerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada gözlem, anket, literatür taraması teknikleri kullanılmıştır. Örneklem, 245 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklem grubunun cinsiyete göre dağılımında %57,5'ü kadın, %42,5'i erkek katılımcıdır. Katılımcıların yaş aralığı Türkiye'de gençlerin ortalama olarak üniversiteye başlama alt sınır yaşı dikkate alındığında 17-25'dir. Anket verileri SPSS 22.0 programı ile veri setine dönüştürülmüş, frekans ve ki-kare tabloları oluşturulmuş, değişkenler arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu, aile kurumunun önemini azaldığını, fakat toplumun devamlılığı için ailenin gerekli olduğunu, tercih ettikleri ilişki biçiminin evlilik olduğunu, ideal evlenme yaşının 25-30 yaş arasında olduğunu öne sürmektedir. Evlenme kararında en önemli kriter -cinsiyet ve fakülteye göre farklılık arz etmeksizin- karşılıklı anlaşabilme, sorunları konuşabilme, anlayışlı olma ve aşk şeklinde belirtilmiştir. Evliliği oluşturan temel motivasyon, yakın arkadaş edinmek ve çocuk sahibi olmaktır. Evlenme sürecinde ebeveynlerin düşüncelerinin belirleyici olabileceğini, aynı sosyo-kültürel düzeyde olmanın birincil derecede önemli olmadığını, eşin çalışmasının gerektiğini, evlenmeden birlikte yaşamaya olumlu yaklaştıklarını, ev içi sorumluluklarda erkeğin de büyük sorumluluklar üstlenmesi gerektiğini, en fazla iki çocuk sahibi olmak istediklerini, boşanmanın kolay olmasını desteklediklerini ve mutsuz evliliklerin çocuk nedeniyle sürdürülmesine karşı olduklarını belirtmişlerdir.

ABSTRACT

In this study, young people's approaches to the institutions of family and marriage will be analyzed on the axis of social change. The population of the research constitutes students which studied in different faculties in Denizli, Pamukkale University in the academic year of 2019-2020. The sample consists of 245 bachelor students. Participants of the sample group are made up of %57,5 females and %42,5 males. The ages of the participants are 17-25 when considering the average lower limit age of students which start university in Turkey. The data of the survey was turned into data sets with the SPSS 22.0 program, frequency and chi-square tables were created, the relations between the variables were analyzed. Most of the participants claim that, the importance of the institution of the family had diminished, but for the continuation of the society family is needed, that they prefer marriage as their form of relation and the ideal age of marriage is between the ages of 25-30. The most important criteria when it comes to the decision of marriage were specified as -

Keywords:

Family,
Marriage,
University Youth

regardless of the difference between gender or faculty- mutual understanding, being able to talk about issues, being understanding of one another and love. The fundamental motivation which constitutes marriage is, making a close friend and to have a child. In the process of marriage, they specified that, their parent's ideas could be decisive, the importance of being at the same degree of socio-cultural level is not a priority, their husband or spouse has to work, they have a positive outlook of living together before marriage, the males should also undertake big responsibilities in domestic responsibilities of the house, they at most want only two children, they support an easy divorce process and they are against the continuation of unhappy marriages because of a child. In the process of marriage, they specified that, their parent's ideas could be decisive, that the importance of being at the same degree of socio-cultural level is not a priority, that their husband or spouse has to work, that they have a positive outlook of living together before marriage, that the males should also undertake big responsibilities in domestic responsibilities of the house, that they at most want only two children, that they support an easy divorce process and that they are against the continuation of unhappy marriages because of a child.

1. GİRİŞ

En genel ifadesiyle, üreme, sosyalleşme, kültürün aktarımı, duygusal ve ekonomik ihtiyaçların giderilmesi işlevleriyle öne çıkan aile kurumu, günümüz hızlı değişen dünyasında farklı sorunsallar ekseninde tartışılmaktadır. Toplumun farklı kurumlarındaki değişimler, aile kurumunun da değişmesine yol açmıştır. Aile sosyolojine ilişkin yazında, tarihsel süreçte aile kurumunun yapısal ve işlevsel farklılaşmasına dair farklı görüşler mevcuttur. Modernleşme, sanayileşme, kentleşme, farklılaşmanın boyutlarının analizinde merkeze konulan yapısal dinamikler olmuştur. Modernleşme ile birlikte yaşanan köklü değişimler, ailenin, bireylerin kendi duygu, beklenti ve tercihlerinin merkezinde inşa ettikleri bir kurum olarak öne çıkmasına neden olmuştur. Liberal ekonomik politikalar, artan bireycilik, kariyer odaklı çalışma biçimi, yeni çalışma koşulları, tüketim odaklı kültürün inşası, kadının iş hayatına katılımı gibi dinamikler, bireylerin evlilik tercihlerini, evlilik sürecindeki bağlılık ve ilişki dinamiklerini etkilemiştir. Kandiyoti (1984:17-29) piyasa ilişkilerinin yaygınlaşmasına vurgu yaparak, değişimin, bireysel mutluluk arayışlarının artması yönünde gerçekleştiğini söylemiştir. Kağıtçıbaşı'nın vurgusu ise eğitilmiş bireylerin, kentte yaşayanların ve refah düzeyinin artışı, teknolojik gelişmeler ve medya gibi faktörlerin evliliğe bakışı etkilediği yönünde olmuştur (1982:135-140). Toplumun değişen değerleri, sosyo-ekonomik eşitsizlikler, kadının iş yaşamına katılımıyla gelen ekonomik özgürlük, kadın ile erkek arasında değişen güç ilişkileri gibi sayılabilecek pek çok sosyo-ekonomik ve kültürel faktör, evlilik birliği içinde var olma duygusunda ve evliliğe atfedilen geleneksel kategorileri etkilemiştir. Birlikte yaşama davranışının yaygınlaşması, evlenmeden çocuk sahibi olabilme, kariyer odaklı bir yaşamla gelen geç yaşta evlilikler, boşanmaların artması, duygusal ve cinsel gereksinimlerin ilişkilerdeki belirleyiciliğini artması, aile içi şiddet, LGBT bireylerin evlenme ve evlat edinmeleri yönündeki hukuksal ve toplumsal esneklik, alternatif birliktelik biçimlerinin yaygınlaşması gibi pek çok konu, bu bağlamda, günümüzde evlilik ve aile ile ilgili tartışmalarda öne çıkmıştır.

2.ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Günümüz değişen değerleri ekseninde aile ve evlilik kurumunu analiz eden çağdaş perspektiflerde değişimin yönü farklı boyutlarla tartışılmıştır. Sembolik Etkileşimci ve Sosyal Alış-Veriş Kuramları, aile kurumundaki ilişki değişimin analizinde öne çıkan kuramlardır. Sembolik etkileşimci perspektiften hareket eden teorisyenler, ailevi ilişkileri, anlamlar dünyası üzerinden kavrama eğilimindedir. Aileyi oluşturan bileşenlerin, yapılan tanımların, davranış kalıplarının, beklentilerin ve rollerin, sosyal çevre ve yer aldığı toplum bağlamında anlaşılacağını ileri sürmüşlerdir (Özen, 1987:272). Sosyal alış-veriş kuramı ise aile kurumunu, "karşılıklılık ilkesi" üzerinden analiz etmiştir (Poloma, 1993:53). Aile, üyeleri arasında faydayı artırma, maliyeti asgariye indirme yoluyla dengeli alışveriş ilişkilerinin sağlandığı bir küme olarak görülmüştür (Wallace ve Wolf,2012; Özen, 1987). Başka bir deyişle, bireyin evlilikle ilgili bakış açısının merkezinde ödül ve maliyet algısı yer almaktadır. Evlilik ve boşanma konularında eşlerin birbirlerine davranışlarını belirleyen faktörler, "evliliğin çekicilikleri", "engeller" ve "alternatif çekicilikler" olarak kategorize edilmiştir. Evliliğin çekicilikleri, eş duyulan sevgi, saygı, arkadaşlık, dostluk gereksinimi, cinsel doyum, ev sahipliği, eşin geliri, eğitim düzeyi ve mesleği, sosyal benzerlik gibi faktörlerdir. Engeller, evliliğin sürmesini zorlaştıran güçlüklerdir. Alternatif çekicilikler ise, bireylerin, evlilik dışındaki bir yaşamı, kendi evlilik ilişkilerinden daha çekici olarak algılamalarıdır. Bununla birlikte erkeğin ya da kadının bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme beklentisi de çekici faktör olarak görülmüştür (Uyar, 1999:2-5). G. Becker bireylerin, evlilik kararlarında bireysel kazanç ve yatırım güdüsüyle hareket ettiklerini ileri sürmüştür. Bu bağlamda, J. Robinson'un fayda kuramındaki şu ifade önemlidir: "*fayda, metanın bireylerce istenmesini sağlayan niteliğidir, metanın istenmesi de onun fayda*

sağladığını gösterir.” İnsan seçebileceği bir mal yerine başka bir malı seçiyorsa, seçtiği malı daha çok istiyor demektir. Üstelik bu doğrultudaki açıklamalar yalnızca malları değil, bütün seçimleri kapsayabilir (akt. Buğra, 2011:355-356). Her iki teorisyenin de “ekonomik bireyin akılcılığı” üzerine inşa ettikleri görüşlerine göre, bir kişinin evlilik piyasasına girmesini belirleyen şey, evlilik durumundaki gelirinin, bekarlık durumundaki gelirini aşması durumudur. Dolayısıyla, evlilik piyasasında hesaplanan gelirler, yalnızca evlenenlerin sınıflandırılmasını değil, evlenerek durumlarını düzeltmeyecekleri için, kimlerin bekar kalacağını da belirlemektedir.

Aileyi modern toplum dinamikleri ekseninde analiz eden diğer bir yaklaşım Duygu Yaklaşımıdır. üzerinden analiz eden teorisyenlerde, modern ailenin belirli bir yapıdan çok “duygu örüntüsü” olarak tanımlanabileceği vurgusu öne çıkmıştır. Kandiyoti (1984) bu yaklaşımı şöyle açıklamıştır.

Toplumda artan bireycilik eğilimleri, ailenin giderek yalıtılmış, “Özel Hayat”’a yönelik ve içindeki bireylerin kişisel bağımsızlık ve haklarına daha fazla ağırlık veren bir kurum haline gelmesine yol açmıştır. Aynı zamanda aile içi ilişkilerin temeli giderek duygusal düzeye kaymıştır. Çocukların fiziksel ve duygusal gelişmesine verilen önemden, ev içi mimariye ve ev hayatına verilen öneme kadar bu duygusal önemin somut olarak yansıdığı alanlar şeklinde görülmüştür. Ev, rekabetçi ve kapitalizme yönelik bir dünyanın baskılarından bir kaçış noktası, bir barınak olarak görülmüştür. Duygu yaklaşımının üzerinde durduğu diğer önemli bir konu, evliliğin anlam ve işlevinin değişmesidir. Kapitalizmin gelişmesi ile ekonomik işlevlerin aile biriminden soyutlanması, evliliğin dışsal işlevlerini azaltmış, duygusal doyuma ve anlaşmaya dayanan bir kurum haline gelmesini kolaylaştırmıştır. Böylelikle evlilik giderek kişisel mutluluğun bir aracı, bir duygusal ve cinsel tatmin kaynağı olarak şekil ve anlam değiştirmeye başlamıştır. Romantik aşk ve duygusal uyum temaları eş seçimi sürecinin yapısal olarak değişikliğe uğradığını göstermektedir. Bu kurama göre, ana-babanın çocuklarının ilerideki refah düzeyini belirleyebilecek kaynaklara sahip oldukları durumlarda eş seçimi üzerindeki söz hakları daha fazladır. Gelirleri sadece ücrete dayanan veya mülksüzleşen kesimlerde ve genç kuşağın aile birimi dışında kendine yeterlilik alternatifleri yaratabildiği durumlarda bu kontrolün azaldığı görülmektedir (s.19).

Aileyi analiz eden diğer bir yaklaşım aile değişme modelidir. Kağıtçıbaşı (1982) bu modeli şöyle açıklamıştır:

“Ailedeki değişim, geleneksel karşılıklı bağımlılık ilişkiler örüntüsünden batılı çekirdek aile bağımsızlığına geçişi içermektedir. Bu değişim sonucunda yatay etkileşim ekseninde kadının yüksek statüsü, dikey etkileşim ekseninde de nesiller arası bağımsızlık söz konusudur. Sosyo-ekonomik gelişmeyle çocuğun ekonomik ve yaşlılık güvencesi değeri azalmaktadır. Aile içi ilişkiler, maddesel ve duygusal olmak üzere iki boyutta değerlendirilmiş, dikey etkileşim düzeyindeki maddesel bağımlılığın azalması, duygusal bağımlılığın da azalmasını gerektirmiştir. Bu model, ekonomik gelişme sürecinde aile için çok yönlü değişmeyi ve birden fazla sonucu öngörmektedir (s: 135-140).

Sistem kuramı, aileyi, çevresiyle ilişkisi içinde olan dinamik ve dışa açık bir sistem olarak ele almıştır. Teknolojik gelişmeler ve haberleşme sistemindeki yenilikler, aileyi büyük ölçüde farklılaştırmıştır. Aile sistemi içerisinde yer alan bireylerin, birbirlerine karşı duygusal sorumluluklar hissetme, güç ya da eşitlik ilişkisi kurma, birbirini kabul etme, yaptıklarını onaylama, benliklerine karşılıklı değer verme, evliliğin dışsal faktörlerinden (iş, okul, eşlerin aileleri vs. gibi) etkilenme, cinsel yaşama dair görevleri yerine getirme gibi varyasyonlara önem vermesi söz konusudur. Bu varyasyonlar, eşlerin evlilikten doyum elde edip etmemelerini belirlemektedir. Sistem teorisinde eşler, alt sistemin belirleyicileridir. Farklılıkların tartışılması, ortak karar verme, çatışmaların yönetilmesi, ileriye dönük plan yapma ve her türlü ihtiyacın karşılanması gibi konularda bir eşin davranış biçimi, bütün aile üyeleri arasındaki iletişimin etkinliğini belirlemektedir. Ailenin bir sistem olarak değerlendirilmesi, ailede yaşanan sorunların anlaşılması, çözümlenmesi, aile üyelerinin rollerini birbirlerini tamamlayacak şekilde yerine getirmesi konusunda önemli açılımlar sunmaktadır (Whiteside,1998; Sabatelli, 1995; Farley,1990; Whitchurch ve Constantine,1993).

Aile kurumunun analizinde öne çıkan diğer kuram kurumsalcı kuramdır. Aile, bir firmanın yönetim yapısına benzetilmiştir. Bu yönetim yapısı içinde tıpkı bir firmaya yapılacak uzun dönemli yatırımlar gibi aileye de çeşitli kurumsal düzenlemeler getirmek ve yatırımlar yapmak gerekmektedir (Simonsson ve Sandström, 2011:210-229). Karşılıklılık, ailedeki paylaşımın temelidir. Bu karşılıklılığın kapsamında yükümlülükler, gelecekte edinilecek faydalar, her türlü şeyin hesaba katılarak yapılan tüm yatırımlar yer almaktadır. Yatırımlar, istihdam sağlama, ailelere minimum bir gelir düzeyini garantileme, aile içi krizlere yol açabilecek belirsizlik ve güvensizlikleri giderme ve tüm bireylere en iyi hizmetleri sunma olarak ifade edilmiştir. Kadınların evlilik sürecinde erkeklerle karşılaştırıldığında evliliklerine daha fazla yatırım yaptıkları ileri sürülmüştür. Dolayısıyla, aileye yapılan yatırımlar kadar bireye yapılan yatırımlar da önemlidir. Bu nedenle kurumsalcı teori, aileye bağımlılığı değil, bireysel bağımsızlığı amaçlamıştır. Bağımsız ve özerk birey, ailedeki varlığını, ne kendisini

diğer üyelere, ne de üyeleri kendisine feda etmeden sürdürebilir (Hobson, 1990; Whitchurch ve Constantine,1993).

3.YÖNTEM

Birey, yaşadığı sosyo-ekonomik koşullar içinde kimliğini inşa etmektedir. Küreselleşme süreci, ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik değişimlerin yoğun olduğu; bireylerin de bu hızlı değişimlere uyum sağlamak zorunda olduğu bir yapı yaratmıştır. Bireylerin hayata bakış ve hayatta kalış stratejileri, bu dinamikler üzerinden kurulmaktadır. Toplumun dinamik kategorisini oluşturan genç nüfusun değişen davranışsal kalıpları, perspektifleri, ilişki durumları, yaşam biçimleri, yaklaşımları, toplumsal sistemdeki değişimlerin en somut yansıdığı alanlar olarak kritik bir önem arz etmektedir. Nitekim küresel dünyanın sunduğu sosyo-ekonomik koşullar, gençlerin beklentilerini, gereksinimlerini ve hayata bakışlarını etkilemektedir. Bu bağlamda, aile ve evlilik kurumundaki değişimlerin dinamiklerinin ve boyutlarının tartışılması noktasında, genç nüfusun aile ve evlilik ile ilgili yaklaşımlarına, tutumlarına bakmak anlamlı olacaktır.

Gençlik kavramı, sadece belirli bir yaş aralığına indirgenmeden toplumsal, ekonomik ve siyasi koşullar bağlamında farklı ilgileri, gereksinimleri ve koşulları olan heterojen bir kesim olarak ele alınmalıdır. BM için bu yaş aralığı 15-24 iken AB ülkelerinde 15-29 yaş aralığı genç kategorisinde belirlenmiştir. Türkiye’de gençlik yaşı, genel itibariyle 12-24 yaş aralığı doğrultusundadır (Kalkınma Bakanlığı Gençlik Çalışma Grubu Raporu,2018:4-5).

Üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile ilgili düşüncelerinin, beklentilerinin tespitinin amaçlandığı bu çalışmanın evrenini, Pamukkale Üniversitesinde il merkezinde farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. 2019-2020 yılları arasında Pamukkale Üniversitesinde, il merkezinde öğrenim gören toplam 44,197 öğrenci vardır. Fakülte bazlı lisans öğrencisi sayısı 34,908; yüksekokul bazlı öğrenci sayısı 15,815; enstitü bazlı öğrenci sayısı 2886 olarak tespit edilmiştir. 50 kişi ile pilot çalışma yapılmıştır. Araştırmanın örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemiyle 245 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın veri toplama teknikleri, gözlem ve ankettir. Soru formu, yarı yapılandırılmış ve açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Katılımcılara, günümüzde evlilik konusunda değişen kalıplar ve anlayışlar, evlilik tercihleri ve ideal evlilik algısı, Türkiye’de evliliklerde yaşanan sorunlar ve sorunların çözümüne yönelik geliştirilen stratejiler, boşanmanın nedenleri, evliliğe atfedilen anlam, aile kurumunun gerekliliği ve önemi, ideal eş algısı gibi konulara dair sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve sorulara verilen yanıtlar, SPSS 22.0 programına aktarılmış, frekans ve ki-kare testi ile sonuçlar yorumlanmıştır.

4.BULGULAR

Katılımcıların sosyo-demografik bulguları şöyle özetlenebilir: Cinsiyete göre dağılımda %57,5’ü kadın, %42,5’i erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı Türkiye’de gençlerin ortalama olarak üniversiteye başlama alt sınır yaşı dikkate alındığında 17-25 ve 25 ve üzeri olarak tespit edilmiştir. Buna göre 17-25 yaş aralığında yer alanların oranı %89,8; 26 ve yukarısı olanların oranı %10,2’dir. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında %98,8’i bekar, %1,2’si evlidir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımlarında 4. Sınıfta hazırlık sınıfında yer alanların oranı%32,4; 3. Sınıfta öğrencilerinin oranı %21,3; 2. Sınıf öğrencilerinin oranı%17,5, 1. Sınıf öğrencilerinin oranı 13,8 ve hazırlık sınıfında olanların oranı %15 olarak görülmüştür. Katılımcıların %51,2’si evde; %23,8’i ailesinin yanında; %15’i özel yurtda ve %10’u devlet yurtda kalmaktadır. Katılımcıların aylık ortalama gelirlerine bakıldığında 1000 TL üzeri geliri olanların oranı %38,6, 1000 TL’nin altında geliri olanların oranı %61,4’tür. Ebeveynlerin eğitim ve çalışma durumlarına bakıldığında anne eğitim durumunda ilkököl mezunu olanlar çoğunluktadır (%51,3). Lise mezunu olanların oranı %33; üniversite mezunu olanların oranı %15,7’dir. Annenin çalışma durumuna bakıldığında çalışmayanların oranı %67,5, çalışanların oranı %32,5’dir. Babanın eğitim durumunda çoğunluk ilkököl mezunu olanlardır (%40,1), lise mezunu olanların oranı %33,8; üniversite mezunu olanların oranı %26,1’tür. Babanın çalışma durumunda çalışanlar çoğunluğu oluşturmaktadır (%86,3). Çalışmayanların oranı %13,7’dir. Üniversite öğrencilerine yaşadıkları aile yaşamı içerisinde kendilerini nasıl hissettikleri sorulmuştur. Yaşadıkları aile ortamı içerisinde kendisini mutlu hissedenlerin oranı %93,8’dir. Kendini mutlu hissetmeyenlerin oranı %6,2’dir.

Türkiye’de aile kurumuna ilişkin en önemli sorunlarından biri boşanmadır. Günümüzde boşanmış bireyler tarafından büyütülen çocukların oranı yüksektir. Boşanmış ailelerde büyüyen çocuklar psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak farklı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tür zorluklar, evlilik ve aile ile ilgili düşünceleri etkilemektedir. Son yıllarda Türkiye’de boşanma oranlarında ciddi bir artış söz konusudur¹. Bu

¹ Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2019-2020 yıllarına dair evlenme ve boşanma istatistiklerine göre, 2019 yılında evlenen çiftlerin sayısı 542 bin 314 iken 2020 yılında %10,1 azalarak 487 bin 270 olmuştur. Kaba evlenme hızı 2020 yılında binde 5,84 olarak gerçekleşmiştir. Boşanan çiftlerin sayısı

artışla birlikte boşanmanın çiftler ve çocuklar üzerindeki etkileri farklı bağlamlarda tartışılmıştır. Aile geçmişinde boşanma vakasının olup olmadığına dair bulgularda, %56,4'ü boşanma vakası olduğunu belirtirken %43,6'ü olmadığını belirtmiştir. Ailede boşanma vakası olanların evliliğe yönelik tutumlarında belirleyici olup olmadığına dair sorgulamada, ailesinde boşanma vakası olanların %62,5'i evlenmeyi düşündüğünü belirtirken; ailesinde boşanma vakası olmayanların %68,6'sı evlenmeyi düşündüklerini (evliliğe olumlu yaklaştıklarını) belirtmiştir. Bu dağılımda farklılık kararsızlar arasında görünmektedir. Ailesinde boşanma vakası olanlar arasında kararsız olanların oranı %33,3; boşanma vakasına şahit olmayanlar arasında kararsız olanların oranı %22,9'dur. ($X^2= 1,410^a$ $sd=2$, $p=,494$).

Aile ve evlilik kurumuna dair düşüncelerin sorgulandığı soruya %68,8'i aile kurumunun öneminin azaldığı şeklinde düşüncelerini belirtirken, %17,5'i aile kurumunun sağlamlığını devam ettirdiğini belirtmiştir. Aile kurumunun günümüzde önemini arttırdığını belirtenlerin oranı %11,3'tür. Katılımcıların cinsiyet kategorisi ile aile kurumunun günümüzdeki durumuna yönelik algıları arasında ilişki kurulmuştur. Kadın katılımcıların %13,3'ü aile kurumunun günümüzde sağlamlığını koruduğunu belirtirken %82,2'si aile kurumunun önemini azaldığını söylemişlerdir. Erkek katılımcılar arasında aile kurumunun günümüzde önemini ve sağlamlığını koruduğunu belirtenlerin oranı %23,5, aile kurumunun önemini azaldığını düşünenlerin oranı %52,9'dur. Genel olarak analizde, katılımcıların çoğunlukla aile kurumunun önemini azaldığına dair görüşlerinin yoğunlukta olduğu söylenebilir. Aile kurumunun günümüzde gereksiz olduğunu savunanlar her iki cinsiyet kategorisi içinde oldukça düşük düzeydedir (kadın=%1,1; erkek=%2,9). Aile kurumunun günümüzdeki durumuna ilişkin algıda yaşa göre farklılık durumuna yönelik kurulan ilişki analizinde 25 yaşın altındaki katılımcıların %71,4'ü aile kurumunun günümüzde önemini azaldığını belirtirken 25 yaşın üstünde olan katılımcıların %88,9'u bu fikirdedir. ($X^2 =11,055^a$, $sd=6$, $p=,087$). Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyiyle aile kurumunun günümüzdeki konumuna ilişkin algılarına dair yapılan ilişkilendirmede, her sınıf düzeyinde (Hazırlık sınıfı=%75, 1. sınıf: %81,8; 2. sınıf=%50; 3. Sınıf=%70,6; 4. sınıf=%69,2) aile kurumunun günümüzde önemini azaldığı yönünde düşüncelerini belirtenlerin oranı yüksektir. ($X^2 =6,821^a$, $sd=12$, $p=,869$). Evlilik kurumunun, katılımcılar için toplumun devamlılığı için gerekli bir kurum olarak değerlendirilme durumu sorgulanmıştır. Evliliğin gerekli olup olmadığına dair soruya katılımcıların %70'i evliliğin önemli ve gerekli olduğunu belirtirken %30'u evliliğin gerekli olmadığını belirtmiştir. Yaş değişkeni üzerinden katılımcıların evlilik kurumunun gerekli olup olmadığına dair farklılığa bakıldığında 25 yaşın altında olanların %67,9'u evlilik kurumunun gerekli olduğunu belirtirken 25 yaşın üzerinde olanların %55,6'sı evlilik kurumunun gerekli olduğunu söylemiştir. ($X^2 =5,225^a$, $sd=4$, $p=,265$). Cinsiyet değişkenine göre evliliğin gerekli olup olmadığına yönelik oluşturulan çapraz tabloda, toplumun devamlılığı için evliliğin gerekli ve önemli olmadığını savunan kadın katılımcıların oranı %28,9'u, erkek katılımcıların oranı %8,8'dir. Evliliğin gerekli olduğunu savunan kadın katılımcıların oranı %62,2, erkeklerin oranı 82,4'tür. ($X^2 =8,544^a$, $sd=4$, $p=,074$).

Katılımcılara evlenmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur ve evlenmeyi düşündüğünü belirtenlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür (%65). Evlenmeyi düşünmediği belirtenlerin oranı %6,3; kararsızların oranı %28,7'dir. Evlenmeyi düşündüğünü belirtenlerin cinsiyete göre farklılaşma durumlarına bakıldığında, hem kadın hem de erkek katılımcılar arasında evlenmeyi düşündüğünü belirtenlerin oranı çoğunlukta. Kadın katılımcıların %66,7'si, erkek katılımcıların %61,8'i evlenmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Dağılımda dikkat çeken diğer bir değer kararsızlardadır. Erkek katılımcılar arasında kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %29,4 kadın katılımcılar içinde kararsız olanların oranı %28,9'dur. ($X^2 = 1,213^a$, $sd=4$, $p=,876$).

Evlenmeyi düşünenlerin geldikleri şehre göre farklılaşma durumlarına bakıldığında İstanbul'dan gelen katılımcılarla Denizli'de yaşayan katılımcılar arasında önemli bir farklılık görülmemiştir. İstanbul'dan gelenlerin %67,5'i, Denizli'de yaşayanların %62,5'i evlenmeyi düşündüklerini belirtmiştir. İstanbul'dan gelenler arasında evlenmeyi düşünmediğini belirtenlerin oranı (%12,5) Denizli'de yaşayanlardan yüksektir. Bununla birlikte Denizli'de yaşayanlar arasında kararsızların oranı yüksektir (%37,5). ($X^2= 7,207^a$, $sd=2$, $p=,027$). Katılımcıların ebeveynleriyle olan ilişkilerinin düzeyiyle evlenmeyi düşünme durumları arasında ilişki kurulmuştur. Yaşadıkları ailede kendilerini mutlu hisseden ve ebeveynleriyle mutlu ilişkileri olduğunu belirtenlerin %66,7'si evlenmeyi düşündüğünü belirtmiş; %5,3'ü evlenmeyi düşünmediğini belirtmiştir. Aileleriyle mutlu olmadığını, sorunlu ilişkileri olduğunu belirtenlerin %40'ı evlenmeyi düşündüğünü, %20'si evlenmeyi düşünmediğini belirtmiştir. Bu dağılımda mutsuz bir aile ortamında olduğunu belirten katılımcılar arasında evlenmeyi düşünme konusunda kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %40'tır. Mutlu bir aile ortamında bulunanlar arasında evliliği düşünme konusunda kararsız olanların oranı bu dağılımda %28 olarak görülmüştür. Yaşanılan ailenin atmosferi, bireylerin evlenme konusundaki düşüncelerini de belirlemektedir.

Katılımcılara evli olmakla birlikte yaşamak arasında nasıl bir tercihte bulunabilecekleri ve hangi ilişki tarzının kendisine daha çok hitap ettiği sorulmuştur. Bu sorunun yanıtlarında çoğunluk evli olmanın kendisine

daha çok hitap ettiğini belirtmiştir (%70). Birlikte yaşamının kendisine daha çok hitap ettiğini belirtenlerin oranı da %30'dur.

Evlenmeyi düşünenlerin evlenmeyi planladıkları yaş aralığı 25-30 şeklinde belirtenlerin oranı %77,6'dır. 30 yaş ve sonrasında evlilik planı yapanların oranı %22,4'dir. Cinsiyet ile evlenmek için ideal yaş aralığı bulgularında, hem kadın hem erkek katılımcılar ideal evlenme yaşını 25-30 yaş arası olarak belirtmişlerdir (kadın=%81,8'i; erkek=%72,7). ($X^2=22,618^a$, $sd=6$, $p=,001$). Katılımcıların gelir düzeylerinin evlenmeyi planladıkları yaş aralığı ilişkisine bakıldığında, aylık geliri 1000 TL üzerinde olan katılımcıların %16,7'si evlenmeyi düşündükleri yaşı 30 yaşından önce şeklinde belirtirken, %83,3'ü 30 yaşından sonra evlenmeyi düşündüklerini söylemişlerdir. Gelir düzeyi arttıkça evlenmeyi düşünülen yaş artmaktadır denilebilir. Bu durum evlilik ile ilgili düşüncelerin zamanla şekillenmesiyle de büyük ölçüde ilişkilidir. Ekonomik değişkenler evlilik fikrini etkileyen önemli bir değişkendir. ($X^2=22,120^a$, $sd=9$, $p=,009$). Fatma Başaran'ın yaptığı bir araştırmada kızlar için ideal evlenme yaşının 20 ve üstü, erkekler için 25 ve üstü olduğunu ortaya koymuştur. 25 yaşından büyük evlenmeler, erkekler erkeklerden çok kadınlar tarafından istendiğini ortaya koymuştur (Başaran, 1984:149). Katılımcıların evlenmeyi düşündükleri yaş aralığı ile TÜİK verileri arasında paralellik olduğu söylenebilir. 2019-2020 yıllarına dair ilk evlenme yaşı verilerine göre, hem kadınlar hem erkekler arasında bir artış gözlenmiştir. Ortalama ilk evlenme yaşı 2020 yılında erkeklerde 27,9 iken kadınlarda 25,1'dir²

Katılımcılar arasında çocuk sahibi olmak isteyenlerin oranı çoğunlukta olmakla birlikte (%65,4) evlendiklerinde iki çocuğun ideal olduğunu söyleyenlerin oranı %51,2, bir çocuk sahibi olmanın ideal olduğunu belirtenlerin oranı %18,8'dir. Çocuk sahibi olmak istemeyenlerin oranı ve dört çocuktan fazla çocuğa sahip olmak isteyenlerin oranları benzerdir (%7,5).

Sanal ortamda tanıştığı biriyle evlenmeyi tercih etme durumlarına ilişkin bulguda hayır yanıtını verenlerin oranı %60; evet yanıtını verenlerin oranı %18,8; kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %21,2'dir. Kadın ve erkek katılımcılar arasında sanal ortamda tanıştığı biriyle evlenme fikrine olumsuz yaklaşanlar çoğunlukta (erkek=%67,6; kadın=%55,6). ($X^2=2,361^a$, $sd=2$, $p=,307$).

Evlilikte en önemli kriterin ne olduğuna dair bulgularda katılımcıların %65'i karşılıklı anlaşılabilirlik kriterini; %35'i aşkın olması gerektiğini belirtmişlerdir. Evliliği oluşturan ve tanımlayan temel değer ne olduğu sorulmuştur. Çoğunluğu oluşturan oranlar sırasıyla şu şekildedir: %41,2'si yakın arkadaş edinmek, %38,8'i çocuk sahibi olmak, %12,5'i yalnızlıktan kurtulmak yanıtlarını vermişlerdir. En düşük yanıtlar ise sırasıyla evliliğin ekonomik kaygılardan dolayı gerçekleştiğini belirtenler (%1,3); çevresel baskılardan (%2,5); cinsel ihtiyaçların tatmin edilmesi (%3,7) şeklinde belirtilmiştir. Evlilikte önceliğin ne olması gerektiğine dair cinsiyet değişkeninde farklılaşmanın olup olmadığına dair bulgularda kadın ve erkek katılımcıların çoğunlukla iletişim kurabilme, karşılıklı anlaşılabilirlik, sorunları çözebilme davranışlarının evlilikte öncelikli olması gerektiğini belirtmişlerdir (erkek=58,8; kadın=53,3). Kadın katılımcılar arasında aşk evliliğini merkeze koyanlar çoğunlukta (%40), erkek katılımcılar arasında bu oran %17,6'dır. Evleneceği kişide fiziksel özelliğe öncelik verenler arasında erkeklerin oranı yüksektir (%11,8). ($X^2=21,718^a$, $sd=8$, $p=,005$). Katılımcılara göre evliliğin ana motifi ve evliliği tanımlayan en önemli değer ne olduğu sorulmuştur. Cinsiyet değişkeninde farklılığın olup olmadığı analizinde kadın katılımcıların %31,1'i çocuk sahibi olmayı, erkek katılımcıların %29,4'ü yakın bir arkadaş edinmeyi evlilikte birincil öneme sahip konu olarak belirtmiştir. Bu dağılımda kadın ve erkek katılımcıların en az değerli gördükleri konular, ekonomik dayanışmanın sağlanması, cinsel ihtiyaçların tatmini ve çevresel baskı faktörleridir. Buna göre katılımcılar için çocuk sahibi olmak ile karşılıklı iletişim kurabilme, anlaşılabilirlik değerleri evlilik için merkezde olması gereken temel bir kriter olarak görülmektedir. ($X^2=30,048^a$, $sd=12$, $p=,003$). F. Başaran'ın yaptığı bir araştırmada ideal eşte aranan niteliklere bakıldığında ideal eş olarak kadınlarda aranan nitelikler, genel olarak bütün gruplarda 1 ahlak, karakter 2. güzellik, 2 anlayışlı, saygılı yani iyi huylu olmak şeklindedir (Başaran, 1984:149). Katılımcıların evlilik kararında ekonomik faktörün oldukça düşük; buna karşın duygusal ya da psikolojik gereksinimler merkezindeki ölçütlerin daha yüksek oranda olması dikkat çekicidir. Türkiye'de bireylerin evlilikle ilgili kararlarında, ekonomik koşulların dikkate değer bir öneme sahip olduğunu söylemek gerekmektedir. Eğitim sürecinin uzun olması, istihdam olanaklarının optimum düzeyde olmaması, evlenme kararını etkilemektedir. Türkiye'de üniversite mezunu olan öğrencilerin oranının fazla olmasına rağmen istihdam olanaklarının düşük olması, her mezun öğrencinin kendi ilgisine, alanına ve yeteneğine uygun olan işlerde çalışmıyor olması, düşük refah düzeyi, yaşam standartlarının istendik düzeyde

² Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 2,8 olarak görülmüştür. Evlenme sayısı 2019 yılında Nisan ayı verilerine göre 53 bin 155 iken pandeminin etkisiyle %68,7 azalarak 2020 yılının aynı ayında 16 bin 657 olmuştur. 2020 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında bir önceki yıla göre artış görülmüştür. Evlenme sayısı 2019 yılı Temmuz ayında 66 bin 932 iken %8,2 artarak 2020 yılının aynı ayında 72 bin 402 olmuştur. Evlenme sayısı 2019 yılı Ağustos ayında 66 bin 987 iken %15,1 artarak 2020 yılının aynı ayında 77 bin 86 olmuştur (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanna-Istatistikleri-2020-37211>).

oluşturamama kaygısı, onların evlilik ve aile kurmayla ilgili düşüncelerini etkileyebilmektedir. Nitekim gençlerin istihdam ve işsizlik oranları bu bağlamda dikkat çekicidir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, Türkiye’de genç nüfusta işsizlik oranı %25.3, istihdam oranı %29.2 olarak gösterilmiştir (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2020-37484>). Bu verilere göre, Türkiye işgücü piyasasında yer alan 15 ve daha üzeri yaştaki nüfusun yaklaşık yarısı işgücüne katılmaktadır. İşgücüne katılma oranının düşüklüğünün en önemli nedeni, kadınların işgücüne katılma oranının düşük olmasıdır. Erkeklerin % 72,5’i işgücüne katılırken, 15 ve üzeri yaştaki kadınların yalnızca üçte biri işgücü piyasasına katılmaktadır. İşgücüne dahil olmayanlar arasında yüzde 39,4’ü “ev işleri ile meşgul” olduğu için işgücüne katılmamaktadır. İşgücüne katılmayan kadınların % 55,4’ünün işgücüne katılmama nedeni “ev işleri ile meşgul” olmaktadır. Türkiye genelinde yemek yapma işinin % 91,2’si kadınlar tarafından yapılmaktadır. Bakım sorumluluğu ile birlikte değerlendirildiğinde kadınların aile içerisindeki sorumluluklarının, işgücü piyasasına katılma noktasında en önemli engel olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Kadınların işgücü piyasasına katılmamasının en önemli nedenlerinden bir tanesinin de çocuk ve yaşlı bakım sorumluluğu olduğu görülmektedir. (https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/04/IsgucuPiyasasi_ve_GencIstihdamiOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf).

Eş seçimi kararında ebeveynlerin etki düzeyine bakıldığında %67,5’i ebeveynlerinin görüşlerine oldukça önem verdiğini belirtirken %32,5’i ebeveynlerin görüşlerine önem vermeyeceğini, kendi kararının daha önemli ve belirleyici olduğunu belirtmiştir. Evlenme sürecinde eş seçiminde ebeveynlerinin görüşlerinin önemli olduğunu belirten kadın katılımcıların oranı %64,4, erkek katılımcıların oranı %52,9’dur. Eş seçiminde ebeveynlerin düşüncelerinin önemli olmadığını belirtenler arasında erkek katılımcıların oranı (%41,2) kadın katılımcılardan fazladır (%26,7). ($X^2 = 2,590^a$, $sd=4$, $p=,629$). Buna göre, evlenme ve eş seçme kararında ve sürecinde ebeveynlerinin kararlarını dikkate alma konusunda kadınlar daha yatkın olabilmektedir. Yaşanılan şehir ile ebeveynlerin eş seçme kararındaki etkililik durumu arasındaki ilişkide, İstanbul’da yaşayan katılımcıların %50’si ebeveynlerin kararlarının önemli olduğunu; %40’ı önemli olmadığını belirtirken, Denizli’de yaşayan katılımcıların %70’i ebeveynlerin eş ve evlilik kararlarında önemli olduğunu; %25’inin belirleyici olmadığını belirtmiştir. ($X^2 = 3,385^a$, $sd=2$, $p=,184$).

Evlenilecek kişinin aynı sosyo-kültürel statüde olmasının önemli olup olmadığı konusunda katılımcıların %82,6’sı önemli olmadığını; %17,4’i önemli olduğunu belirtmiştir. Evlenilecek kişiyle sosyo-kültürel seviyenin aynı olmasının önemli olduğunu savunanlar arasında kadın katılımcıların oranı %71,4, erkek katılımcıların oranı %21,4’tür. ($X^2 = 9,819^a$, $sd=4$, $p=,044$).

Evlenilecek eşin çalışması hakkındaki görüşlerde %92,4’i çalışmasını istediğini belirtirken %7,6’sı eşinin çalışmasını istemediğini belirtmiştir. Eşin çalışmasını isteme durumu ile cinsiyete kategorisinde kurulan ilişkide eşinin çalışmasının gerekli ve zorunlu olduğunu belirten kadın katılımcıların oranı %72,2; erkek katılımcıların oranı %27,8’dır. Hem kadın hem erkek katılımcılar arasında evleneceklerin kişinin çalışmasının gerektiğini belirtenlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. ($X^2 = 9,975^a$, $sd=6$, $p=,126$). Yaşanılan şehir ile eşin çalışması konusundaki ilişkiye bakıldığında, bağlamında kurulan ilişkide İstanbul’da yaşayan katılımcıların %52,5’i eşin çalışması gerektiğini söylerken Denizli’de yaşayan katılımcıların %37,5’i bu görüşü beyan etmiştir. ($X^2 = 2,621^a$, $sd=3$, $p=,454$).

Evlenmeden önce birlikte yaşama fikrine %63,2’si birlikte yaşama fikrine evet demiştir; %36,8’i evlenmeden birlikte yaşama fikrini onaylamadıklarını belirtmiştir. Erkek katılımcıların %55,9’u, kadın katılımcıların %55,6’sı evlenmeden önce birlikte yaşama fikrine olumlu yaklaştıklarını belirtmiştir. ($X^2 = 2,398^a$, $sd=4$, $p=,663$). Yaşanılan şehir ile evlenmeden önce birlikte yaşama fikrine yönelik tutum arasındaki ilişkide, İstanbul’dan gelmiş olan katılımcıların %65’i, Denizli’de yaşayanların %42,2’si evlenmeden birlikte yaşamaya olumlu yaklaştıklarını belirtmiştir. Evlilik öncesi birlikte yaşama fikrine olumsuz yaklaşanların %41,7’si İstanbul’dan gelen katılımcılara; %58,3’ü Denizli’de yaşayan katılımcılara aittir. ($X^2 = 2,574^a$, $sd=2$, $p=,276$).

Kadın katılımcıların %71,1, erkek katılımcıların %70,6’sı evlilik fikrinin kendilerine uygun ideal ilişki biçimi olarak belirtmiştir. Birlikte yaşamayı kendisine uygun ilişki biçimi olarak belirten erkek katılımcıların oranı %17,6 kadın katılımcıların oranı %13,3’tür. ($X^2 = 5,644^a$, $sd=4$, $p=,227$). Buna göre, her iki cinsiyet kategorisi için de evlilik şeklindeki ilişki biçimi en çok tercih edilen ilişki biçimi olarak görülmektedir. Yaşanılan şehir ile kendisine hitap eden ilişki tarzının ne olduğuna dair kurulan çapraz tabloda Denizli’de yaşayan katılımcıların %72,5’i evliliğin kendisine daha uygun olduğunu, İstanbul’dan gelen katılımcıların %67,5’i bu fikri savunmuşlardır. Birlikte yaşamamanın kendisine daha uygun olduğunu belirtenler arasında İstanbul’dan gelen katılımcıların oranı %69,2, Denizli’de yaşayanların oranı %30,8’dır. ($X^2 = 2,813^a$, $sd=2$, $p=,245$).

Evlilik sürecinde ev işlerini kadın ve erkek arasında paylaşımları ve sorumlulukların eşler arasında eşit bir şekilde yerine getirmesi konusundaki düşüncelerin tespitine yönelik sorulan soruya %95 katılımcı ev işi işlerinin erkeğin kadına her zaman yardım etmesi gerektiğine katılıyorum yanıtını vermiştir. %5 oranında kişi erkeğin ev işlerine yardım etmesi konusuna katılmadığını belirtmiştir. Ev işlerinin paylaşımı ve erkeğin ev işlerine yardım

etmesi konusunda cinsiyete dayalı bir farklılaşma olup olmadığına bakıldığında hem kadın hem erkek katılımcılar için ev işlerinin tek bir kişiye yüklenmesi fikrine karşı olduğunu belirtenlerin oranı yüksektir. Ev işlerinin yerine getirilmesinde kadın ve erkeğin görev paylaşımlarının olması gerektiği düşüncesine sahip olanlar çoğunluktadır (kadın=%97,8, erkek=%94,1). ($X^2=19,787^a$, $sd=2$, $p=,000$).

Katılımcılara toplumsal ve hukuksal olarak boşanma konusunda daha esnek davranılmasına dair görüşler sorulmuştur. Boşanmaya karşı olmadığını belirtenler katılımcılar arasında çoğunluktadır (%97,5). Boşanmanın kolaylaştırılmasını desteklediğini belirtenlerin oranı %47,5, boşanmanın kolaylaşmasına karşı olduğunu belirtenlerin oranı %20, herhangi bir fikri olmadığını belirtenlerin oranı %32,5'tir. Boşanmanın günümüzde kolaylaşmasına dair görüş ile cinsiyet değişkeni arasında kurulan ilişkide, kadın katılımcıların %53,3'ü erkek katılımcıların %41,2'si boşanmanın kolaylaşmasını desteklediğini belirtmiştir. Boşanmanın kolaylaşmasına karşı çıkan kadın katılımcıların oranı %15,6, erkek katılımcıların oranı %23,5'tir. ($X^2=5,373^a$, $sd=4$, $p=,251$).

Boşanmanın zorlaştırılmasının aile kurumunu nasıl etkilediğine yönelik görüşlerin tespitine dair bulgularda katılımcıların %53,8'i boşanmanın zorlaştırılmasının aile bağlarını zayıflattığını belirtmiştir. Aile bağlarını etkilemediğini belirtenlerin oranı %40; aile bağlarını güçlendirdiğini belirtenlerin oranı %6,2'tür. Cinsiyet değişkeninde farklılığın olup olmadığını sorgulanmasında kadın katılımcıların %60'ı, erkek katılımcıların %47,1'i boşanmanın zorlaştırılmasının aile bağlarını zayıflatacağını ileri sürmüştür. Boşanmanın zorlaştırılmasının aile bağlarına olan etkisi konusunda erkek katılımcıların %11,8'i kadın katılımcıların %2,2'si aile bağlarının güçlenmesi yönünde etkide bulunacağını ileri sürmüştür. Bu bağlamda katılımcıların cinsiyet fark etmeksizin boşanmanın zorlaştırılmasının aile kurumuna, aile içi bağları güçlendirici nitelikte bir etkisi olmayacağı düşüncesindedir. ($X^2=5,000^a$, $sd=4$, $p=,0287$).

Eşlerin, anlaşamadıkları bir evliliği devam ettirme konusundaki kararlarında çocuklar büyük ölçüde belirleyici olabilmektedir. Sadece çocuk için evli kalma fikrine karşı çıkanların oranı %95,1'tir. Katılımcılara, çocuk sahibi olmanın mutsuz giden bir evliliği çocuklara rağmen devam ettirilmesinde belirleyici olmasına katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Çocuklar varken de mutsuz giden bir evliliğin sonlandırılması gerektiğini söyleyenlerin oranı %52,5; çocuklar varken de mutsuz gibi bir evliliğin sonlandırılmasına karşı olduklarını belirtenlerin oranı %47,5. Cinsiyet değişkeninde bakıldığında kadın katılımcıların %91,1'i erkek katılımcıların %85,3'ü sadece çocuk için mutsuz evliliğin devam ettirilmesine katılmamaktadırlar. ($X^2=6,660^a$, $sd=4$, $p=,155$).

5.SONUÇ VE TARTIŞMA

Aile ve evlilik ilişkilerinde yaşanan değişimler günümüzde en çok tartışılan konularındandır. Pek çok kişi için hayatlarının önemli bir aşaması olarak değerlendirilen evlilik, günümüzde gözlenen ilişkisel süreçler bağlamında farklılaşmaktadır. Bireysel ve toplumsal işlevleri yerine getirmesi itibariyle, aile kurumu sürdürülebilir dinamizme sahip olmasına karşın, ekonomik, teknolojik, kültürel, siyasal, hukuksal ve sosyo-psikolojik alanlardaki değişimlerden etkilenmesi kaçınılmazdır. Söz konusu alanlara dair değişimler, aile ve evlilik kurumunda, değişim sürecine adapte olacak yeni mekanizmaları, pratikleri ve ilişki biçimlerini gerektirmiştir. Yerel ve küresel alanda artan mobilite, bireylerin birbirleriyle kurdukları ilişkileri düzenleyen geleneksel kalıpların değişimine zemin hazırlamıştır. Evlilik cinsel ihtiyaçların karşılanması ve çocuk sahibi olmak amaçlarının ötesinde bireyin kendini gerçekleştirme, duygusal ihtiyaçlarını giderme, sosyal prestij sağlama, ekonomik olarak kendini güvenceye alma, yaşamın farklı sosyo-kültürel ve ekonomik alanlarından faydalanma gibi beklentilerle de gerçekleştirdiği bir ilişki biçimidir. Bir anlamda tarafların görece olarak kendi tercihleri ve rızalarıyla içinde var oldukları, taraflar arasındaki sosyal bir alış-veriş şeklindeki görünürlüğünün günümüzde daha çok netleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun en somut yansıdığı alan ideal eş ve ideal evlilik tanımlarının farklılaşmasıdır. Evlilik ilişkilerindeki istikrarsızlıklar ve kırılmalıklar, tarafların birbirlerine olan bağlılıklarının esnekliği, evliliğe ilişkin sorunların çözümüne yönelik optimum strateji geliştirememek gibi ilişkilerde gözlenen pek çok durum, evliliklerdeki bu dramatik değişimin göstergeleridir diyebiliriz. Son yıllarda artan boşanma oranları, evlilik öncesi birlikte yaşama, evlenmeden çocuk sahibi olma gibi pratikler, geleneksel değerlere dayalı ilişkilerden ziyade bireysel değerlere dayalı ilişki biçimlerinin yaygınlaşması değişimin diğer göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışma, Pamukkale Üniversitesinde lisans eğitimi alan öğrencilerin aile ve evlilik kurumuna yönelik düşüncelerinin günümüz sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel dinamikleri ekseninde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin evlilik ve aile kurumuna ilişkin düşünceleri, sosyo-demografik değişkenlerle ilişkilendirilmiş, değişen tutum ve beklentiler tespit edilmiştir. Çalışmada aile ve evlilik kurumuna dair değişen algı, beklenti ve süreçlerin araştırılmasının üniversite gençleri üzerinden gerçekleştirilmesinin nedeni, toplumsal değişimin en somut gözlemlendiği yaş kategorisi olması nedeniyledir. Araştırmadan elde edilen verilere bakıldığında;

Çoğunluğunu 17-25 yaş arasındaki kadın ve erkek katılımcılardan oluşan örneklem grubunda boşanmış ebeveynleri olan katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Ebeveynlerinin eğitim durumlarında, annesi

ilkokul mezunu olanların ve çalışmayanların; babası ilkököl mezunu olanların ve çalışanların oranı çoğunluktadır. Ailede boşanma deneyimi, bireyin evlilik kararında belirleyici olabilmektedir. Boşanma deneyimi olan katılımcılar arasında evliliğe olumlu yaklaşanların oranı çoğunluktadır. Her iki cinsiyet için aile ve evlilik kurumunun öneminin azaldığına dair düşünceler dikkat çekmekte fakat bu fikre sahip kadın katılımcıların oranının yüksek olduğu görülmektedir. Erkek katılımcılar, kadın katılımcılarla karşılaştırıldığında, çoğunlukla aile kurumunun günümüzde hala önemli olduğu ve sağlamlığını koruduğu düşüncesindedirler. Aile kurumunun önemini ve sağlamlığını koruduğuna dair görüşlerde yaş ve sınıf düzeyi kategorilerinde dikkat çekici bir farklılık görülmemiştir. Evliliğin gerekli olduğu yönündeki görüşler cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi kategori de dikkate alındığında hem kadın hem erkek katılımcılar için yüksek orandadır. Bu tespit paralelinde tüm katılımcılar için iş vb. koşulların sağlanması süreçlerinden sonra evlenmeyi düşündükleri görülmüştür. Yaşamında ileriki sürecinde evlenmeyi düşündüğünü belirtenlerin yaşanan yer bağlamındaki ilişkiselliğinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Dolayısıyla hem Denizli’de yaşayanlar için hem Denizli dışında yaşayanlar için evlilik kararına olumlu yaklaşanlar çoğunluktadır. Evlilik fikrine olumlu yaklaşanlar arasında ebeveynleriyle mutlu ilişkileri olanların daha yüksek oranda olduğu görülmüştür. Ebeveynleriyle sorunlu ilişkileri olduğunu, mutlu bir aile ortamında olmadıklarını belirtenler arasında evlenmeyi düşündüğünü belirtenlerin oranının fazla olması dikkat çekicidir. Katılımcılar arasında birlikte yaşamayı tercih edenlerin oranları düşüktür. Çoğunlukla tercih edecekleri ve kendilerine en uygun olduğunu düşündükleri ilişki türünün evlilik olduğunu belirtenlerin oranı yüksektir.

Evlilik için ideal yaş 25-30 olarak belirtilmiştir. Evlilik için ideal yaş gelir düzeyine göre farklılaşmıştır. Geliri yüksek olanlar (1000 TL ve üzeri) evlilik için ideal yaşın 30 üzeri olduğunu belirtmiştir. Çocuk sahibi olma isteği katılımcılar arasında yaygın bir istek olarak görülmüştür. Evlilikte ikiden fazla çocuğun ideal bir durum olmadığını belirtenlerin oranı fazladır. Katılımcılar, internet ve sosyal medya kullanımının yaygın olduğu bir yaş aralığında yer almaktadır. Sosyal ve bireysel ilişkilerin kurulmasında sosyal medya önemli bir araçsallık arz etmektedir. Günümüzde sosyal medya yoluyla tanıştığı kişilerle evlenmeyi tercih edenler de sık rastlanılan bir durumdur. Örneklem grubunun bu bağlamdaki eğilimine bakıldığında çoğunluğunun sosyal medya ya da sanal ortamda tanıştığı biriyle evlenmeyi tercih etmeyeceği görülmüştür. Sanal ortamda tanışılan kişilerin güvenilir olmadıkları yönünde görüşte olanlar çoğunluktadır. Katılımcıların evlenecekleri kişilere yönelik en önemli kriterlerin sırasıyla, “iletişim kurabilmek”, “karşılıklı anlaşabilmek” ve “aşık olmak” şeklinde belirtmişlerdir. Evliliği tanımlayan ve tamamlayan en önemli kriterin ne olduğuna yönelik soruya öncelik sırasına göre, “yakın arkadaş edinmek”, “çocuk sahibi olmak”, “yalnızlıktan kurtulmak” yanıtları verilmiştir. Katılımcıların en düşük oranlanan yanıtları ise “ekonomik kaygılar”, “çevresel baskılar” ve “cinsel ihtiyaçların tatmini”dir. Katılımcılarda gözlenen durum evlilikte duygusal ya da psikolojik ihtiyacın tatmin edilmesi yönündeki eğilimin baskınlığıdır. Çevresel baskılar ve ekonomik kaygılar gibi daha dışsal ya da yapısal faktörler evliliğin içeriminin belirlenmesinde ve evlilikte önceliğin ne olması gerektiği konusunda arka planda kalan kriterler olarak görülmektedir. Katılımcılar arasında kadın katılımcıların çoğunluğunun evliliğin merkezinde aşk olmalıdır yanıtını verenlerden oluştuğu görülmüştür. Aşk evliliğin merkezine koyan erkek katılımcıların oranı düşüktür. Kadın katılımcılar çocuk sahibi olma yanıtını; erkek katılımcılar iletişim kurabilme, karşılıklı anlaşabilme, sorunları çözebilme yanıtını önceliğe almışlardır. Yakın arkadaş olma beklentisi erkek katılımcılarda daha belirgindir. Evlilik tercihlerinde ve evlenecekleri kişiyle ilgili kararlarda katılımcıların, ebeveynlerinin görüşlerine önem verdikleri görülmüştür. Katılımcılar açısından ebeveynler, evlilik gibi hayatın önemli bir aşamasına karşılık gelen süreçte, desteğine ve görüşlerine önem verilen konumdadırlar. Ailelerinin görüşlerini önemseyenler arasında kadın katılımcıların oranı, erkeklerle kıyaslandığında daha yüksektir. Yaşadığı şehir bağlamında ilişki kurulduğunda, Denizli’de yaşayan katılımcıların, evlilik kararında ve evlenecekleri kişilere yönelik kriterlerde, daha çok ailelerinin görüşlerine önem verdikleri görülmüştür. Evlenilecek kişiyle aynı sosyo-kültürel statüde olmaya katılımcıların çoğunluğu önem vermemektedir. Aynı sosyo-kültürel statüde olmaya önem verme konusunda kadın katılımcıların oranı daha yüksektir. Evlenilecek eşin çalışıyor olması önemli bir kriterdir ve katılımcıların çoğunluğu eşin çalışması gerektiğini söylemiştir. Çalışmanın önemli bir kriter olarak görülmesi Denizli dışında yaşayanlarda çoğunluktadır. Evlilik öncesi birlikte yaşama, günümüzde bireylerin evlilikten daha yüksek tatmin sağlanması noktasında işlevsel bir yol olarak değerlendirilebilmektedir. Katılımcıların bu konudaki fikirlerine bakıldığında evlenmeden önce birlikte yaşama fikrine olumlu yaklaşanların oranı oldukça yüksektir. Bu görüşteki hem fikirlilikte cinsiyete göre bir farklılık söz konusu değildir. Evlilik öncesi birlikte yaşama fikrinin farklılık arz ettiği değişken yaşanan yer olarak görülmüştür. Denizli’de yaşayanların çoğunluğu birlikte yaşama fikrine Denizli dışında yaşayanlarla karşılaştırıldığında daha az olumlu bakmaktadırlar. Cinsiyete yönelik eşitsizliğin somutlaştığı bir alan olarak domestik işlerin yapılmasındaki sorumluluk paylaşımı, katılımcılar açısından eşitlik zemininde yürütülmesi gereken şekilde algılanmıştır. Kadın ve erkek ev işleri, çocukların bakımı vb. gibi konuları eşit bir şekilde paylaşmalıdır görüşünü savunan katılımcıların oranı yüksektir. Katılımcıların çoğunluğu, evde tüm sorumlulukların ve

görevlerin tek bir tarafa yüklenmesi konusundaki yaygın tutumları yanlış bulduklarını, bu tarz davranışlara karşı çıktıklarını belirtmişlerdir. Boşanma, günümüzde artan oranıyla önemli bir sosyal duruma karşılık gelmektedir. Katılımcıların çoğunlukla boşanmaya karşı olmadıklarını, anlaşmazlıklarla evliliğin devam ettirilmesine karşı olduklarını belirtmişlerdir. Toplumsal ve hukuksal olarak boşanmaların esnekleştirilmesini olumlu karşılayanların oranı yüksektir. Kadın katılımcılar, boşanmaların kolaylaşmasına erkeklerle kıyaslandığında daha çok olumlu yaklaşmışlardır. Boşanmanın esnekleştirilmesinin aile kurumuna zarar vermediği yönünde yanıtlar verenler çoğunluktadır. Aksine boşanmanın zorlaştırılmasının aile bağlarına zarar verdiğini söyleyenlerin oranı yüksektir. Boşanmaya yönelik toplumsal bir toleranssızlığın katılımcılar arasında kabul gören bir görüş olduğunu söylemek doğru olmaz. Anlaşmazlıklar olmasına rağmen çocuk/ların varlığı nedeniyle evliliklerin devam ettirilmesi fikrine karşı olanlar katılımcılar arasında çoğunluktadır. Kadın katılımcılar, mutsuz evliliğin çocukların varlığı nedeniyle devam ettirilmesine erkek katılımcılara kıyasla daha çok karşı çıkmışlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde araştırmada aile ve evliliğe yönelik geleneksel kalıplarda değişimlerin olduğu gözlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Başaran, F. (1984) "Ailede Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Değişimleri", *Türkiye'de Ailenin Değişimi*, Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, s. 145-160
- Buğra, A. (2011). *İktisatçılar ve İnsanlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Farley, F. (1990). "Behavior And Families: Introduction And Backround To A New Theory", *Family Psychologist*, 6, 24-25.
- Hobson, B. (1990). "No Exit, No Voice: Women's Economic Dependency and the Welfare", *Acta Sociologica*, 33 (3), 235-250.
- Kağıtçıbaşı, Ç.(1982). Sex Roles, Value of Children and Fertility, *Sex Roles, Family and Community in Turkey*, Editör: Çiğdem Kağıtçıbaşı, Bloomington, Indiana University Turkish Studies.
- Kandiyoti, D. (1984). "Aile Yapısında Değişme ve Süreklilik: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Türkiye'de Ailenin Değişimi: Toplumbilimsel İncelemeler*, Yay. Haz. Türköz Erder, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Özen, S. (1987). " Aile Kurumunda Bazı Sosyolojik Yaklaşımlar", *Seminer*, 5, 267-281, İzmir: E.Ü. Yayınları.
- Poloma, M. M. (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Çev. Hayriye Erbaş, İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Sabatelli, R.M.; Bartle, S.E. (1995). "Survey Approaches to the Assessment of Family Functioning: Conceptual, Operational, and Analytical Issues, *Journal of Marriage and Family*, November, 57 (4), 1025-1039
- Simonsson, P.; Sandström (2011). Ready, Willing, And Able To Divorce: An Economic And Cultural History Of Divorce In Twentieth-Century Sweden, *Journal Of Family History*,1-20.
- Uyar, S. (1999). *Boşanmış Bireylerin Evlilik Sürecine Ve Bugüne İlişkin Psikolojik Sorunları Üzerine Bir Araştırma*, (Basılmamış Uzmanlık Tezi), Genelkurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Askeri Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Wallace, R. A.; Wolf, A. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, (Çev.Leyla Elburuz, M.R. Ayas), Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Whitchurch, G. G.; Constantine, L. L. (1993). "Systems Theory" (eds. P. G. Boss, W. J. Doherty, R. Larossa, W. R. Schumm, and S. K. Steinmetz), *Sourcebook Of Family Theories And Methods: A Contextual Approach*, p. 325-352,New York: Plenum Press.
- Whiteside, M. F. (1998). "The Parental Alliance Following Divorce: An Overview", *Journal of Marital and Family Therapy*, 24, 3-24.

İnternet Kaynakça:

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211>.

(<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211>).

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242>.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2020-37484>.

https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/04/IsgucuPiyasasi_ve_GencIstihdamiOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf.